

Moderni parlamentaarinen politiikka ja julkisuus

Määrittelen aluksi näkökulmani moderniin parlamentaariseen politiikkaan - mistä siinä on kysymys - ja yritän sen jälkeen tarkastella sen julkisuusluonnetta.

Ensiksi on syytä palauttaa mieleen eräs itsestäänselvyys, joka liittyy siihen miten moderni parlamentaarinen politiikka 'empiirisesti' toteutuu, kuinka me esimerkiksi tiedämme ja tunnemme politiikkaa. On nimittäin selvää, ettei politiikka ole mikään materiaalinen tavara tai hyödyke. Modernin parlamentaarisen politiikan olemassaolo on puhetta laajasti ymmärrettynä, jolloin puhetta ovat myös kaikenlaiset kirjalliset tekstit, puhe- ja pukeutumistyylit, eleet, valokuvat, elokuva jne. Jokainen voi helposti huomata, kuinka tärkeätä julkinen puhe on poliitikoiden jokapäiväisessä toiminnassa, kuinka useimmat meistä tietävät politiikasta jotakin vain toisten (poliitikot, sanomalehdet, tv-uutiset jne.) puheen välityksellä.

Parlamentaarisen politiikan kytkeytyminen näin kiinteästi puheeseen korostaa kielen ja sanojen (laajasti ymmärrettyinä) erityistä merkitystä politiikassa. Tarkoitan sitä, että poliittinen puhe

on tietoisesti tai tietämättään tilanteen ja todellisuuden määrittelyä. Poliitikassa nämä määrittelyt ovat kuitenkin paljon enemmän kuin vain sellaisten tosiasioiden toteamista, jotka olisivat kaikille samoja; kyse on sekä 'tosiasioiden nimeämisestä' että nimeämisen myötä tapahtuvasta merkityksenannosta. Merkityksenanto on symbolisointia eikä symboli ole tietenkään mikään objektin välitön representaatio. Ts. minusta on selvää, että käytetyt termit (kieli, sanat, puhetapa jne) 'luovat' todellisuutta samalla kun tuottavat asioiden nimeämisen rinnalla näille asioille merkityksiä. Kieli ei ole vain tapahtumien kuvaamisen instrumentti vaan itse tapahtumien osa muovatessaan sekä 'kuvia' tapahtumista että niiden merkityksiä.

Väitänkin, että yksi modernin parlamentaarisen politiikan keskeinen piirre on sen luonne kamppailuna symbolisesta vallasta, siitä kenen ja millaisin symbolein todellisuus kulloinkin määritellään. Tämän mukaisesti poliittinen valta olisi sillä, kenen kieltä puhutaan, kenen 'määritelmä todellisuudesta' tiettyinä tulkintakoodina ja merki-

tysten järjestelmänä on vallitseva. Kieli ja puhetapa, joka onnistuu määrittelemään jonkin tapahtuman 'olemuksen' sitovalla tavalla, on "auktorisoitua kieltä" (Bourdieu). Auktorisoiva kieli pitää samalla sisällään tätä puhetapaa suosivan ryhmän auktoriteetin. Ts. kuvatesaan asioita tällainen kieli ja puhetapa ei vain ilmaise vaan myös auktorisoi ja legitimoii.

Modernin parlamentaarisen politiikan ydin demokratiana on käsitykseni mukaan edustamiseen nojautuva legitimizeetti, jolloin parlamentaarinen politiikka on tuon legitimizeetin jatkuvaa luomista. Mutta mitä edustaminen tässä sitten on? Mistä siinä on kysymys? Edellä olevan pohjalta voi väittää, että edustaminen parlamentarisessa politiikassa ei ole 'muuta' kuin juuri tuota kamppailua kielestä (laajasti ymmärrettyinä), kamppailua joka koskee itse todellisuuden periaatetta. Modernin politiikan suhde, yhteys todellisuuteen ja edustaminen toteutuvat kamppailuna, jonka kohteena on todellisuuden itsensä 'olemus': mikä on tärkeää, mitä voidaan tehdä, mikä on mahdollista jne. eli minkälaiset kielet ja puhettavat ovat sallittuja, ymmärrettäviä, uskottavia ja merkitseviä.

Mutta ennenkuin voidaan yrittääkään sanoa mitään täsmällisempää poliittisen julkisuuden luonteesta nykyhetken Suomessa, on otettava huomioon ainakin kaksi asiaa: tiedotusvälineiden vaikutus poliittiseen puheeseen ja parlamentaarisen politiikan suhdanneluonteisuus.

Kun todetaan politiikan olevan puhetta laajassa mielessä, niin samalla on kuitenkin todettava se monissa tutkimuksissa havaittu tosiasia, että kansalaisten arkielämään sisältyy hyvin vähän puhetta politiikasta. Poliittinen puhe on enemmänkin poikkeus kuin sääntö joka-

päiväisessä elämässä.

Keskeisiä merkityksiä luova poliittinen puhe on paljolti johtavien poliitikoiden yksinoikeus. Ne puhuvat, jotka ovat valta-asemissa ('ovat mukana', 'tietävät', ja heillä on tästä näkökulmasta 'jotakin sanottavaa'), ja valtaa on niillä, jotka 'pääsevät' puhumaan. Oman merkittävän lisänsä tähän valta-aspektiin tuovat julkiset tiedotusvälineet. 'Julkisina', kaikkialle ulottuvina ja hierarkkisina tietoa tuottavina ja merkityksiä luovina välineinä ne eivät ole vain viestien välittäjiä vaan ne ovat myös itsessään viestejä (esimerkiksi televisioon 'pääseminen' on jo 'näyttö' sinänsä). Julkisen tiedotusmaailman ja -välineiden yksisuuntaisuutta, sitä että usein vain 'keskus' puhuu, vahvistaa kansalaisyhteiskunnan horisontaalisen puheen organisatiomuotojen ja välineiden 'heikkous', kun poliittiset puolueet ja ay-liikekin näyttävät edustavan enemmänkin ylhäältä alas kulkevaa puhetapaa.

Poliittisen puheen yksisuuntaisuuden tendenssi näkyy esimerkiksi siinä, että julkisuus ymmärretään 'spontaanisti' usein vain keskeisten tiedotusvälineiden viestinnäksi. Näiden viestintä - niiden valtaväline-luonteesta johtuen - pyrkii olemaan "vallan kontrolloimaa puhetta" (Baudrillard) vallan toteutuessa tietyn koodin yksinoikeutena.

Koodissa asialla voi olla vain tietty merkitys yhteys ja sitä voidaan tulkita vain sen sisällä. 'Ylhäältä' alas suuntautuva yksisuuntainen puhe täyttää kooditehtävänsä monella tapaa: Esimerkiksi 'ylhäältäpäin' ohjautuva poliittinen julkisuus pyrkii tietysti poliittisen kielen hallitsemiseen niin, että puhutaan ensisijaisesti vain 'ylätason' (valtion) ongelmista ja yleensäkin tapahtumista vain tietyn koo-

din läpi. Toiseksi 'ylhäältä' alas suuntautuvassa poliittisessa puhe-
tavassa on kyse auktorisoidusta
kielenkäytöstä, jonka tuloksena
'ylhäältä' tuleva puhe on yleenä
tuttua ja ymmärrettävää. Näin on
kyetty synnyttämään eräänlainen
kehä, jossa edellytetään tapahtu-
mien 'kääntämistä' tälle kielelle
(esimerkiksi kanonisoitu puhe
oikeistosta ja vasemmistosta), jol-
loin kieli tiettynä tulkintakaavana
on jo osoitus vallankäytöstä (uusien
tapahtumien kääntäminen tälle kie-
lelle) ja tällaisen puheen 'läpimeno'
ja onnistuminen osoitus vallasta.

Poliittisen julkisuuden kulloi-
seenkin muotoon tuo myös oman
vaikutuksensa parlamentaarisen
politiikan muutoksen sykliisyys. Poli-
tiikassa on omat syklinsä, ja syklien
eri vaiheille ovat ominaisia erilai-
set politiikan tekemisen tavat ja
uskoakseni erilaiset julkisuuden
muodot.

Poliittinen sykli, joka alkoi
Suomessa 1950-luvun loppupuolella
kulttuurikamppailuna heijastuen
nimenomaan 1960-luvun puolivälistä
lähtien parlamentaariseen politiik-
kaan, voidaan symboliseen valtaan
kohdistuvan kamppailun osalta
nimetä uusvasemmistolaisten sym-
bolien offensiiviksi. Jos tuolle syk-
lille oli ainakin 1970-luvun puoli-
väliin asti ominaista uusvasemmis-
tolaisten symbolien eteenpäinmeno,
niin viimeistään nykyisin sykli on
jähmettymässä offensiivista vasem-
mistolaisen massaliikkeen kriisiksi.

Kyseinen sykli on siis edennyt
nousun ja huipun kautta taantu-
maan, kenties jopa lamaan. Oletan,
että poliittisen syklin eri vaiheissa
julkisuuden luonne ja muodot voivat
vaihdella huomattavastikin. Ajatel-
kaamme esimerkiksi syklin offen-
siivista vaihetta (60-luvun jälkim-
mäinen puolisko Suomessa). Sille
on ensinnäkin ominaista muutoksen

ja sitä kautta poliittisuuden koke-
misen intensivoituminen. Vaiheen
julkisuutta luonnehtii erityisesti
politiikan intensivoituminen laajana
puheena - ts. politiikka on puheen-
omaisempaa kuin esimerkiksi syklin
taantumavaiheessa - sekä sille
ominaiset organisaatiomuodot (po-
liittisuus koetaan tunteenomaisem-
min, mielenosoitukset, paneelit,
teach-in-tilaisuudet, yhden asian
liikkeet, yhdistysten perustaminen,
pamflettikirjallisuus jne.). Syklin
tauttuminen näkyy sitten poliittisen
liikkeen heikkenemisenä; spontaani
puhe ja politiikan tekemisen tapa
lähenevät 'kirjoittamista' (spontaa-
nisuus vähenee, ammatillistuminen
vahvistuu politiikan tekemisessä,
politiikka 'kirjallistuu', 'älyllistyy',
ja 'akateemistuu') (vrt. Vygotskin
tekemä erottelu puheen ja kirjoituk-
sen välillä).

Tällä hetkellä voimmekin puhua
parlamentaarisen politiikan taantu-
mavaiheen julkisuusmuodosta. Sille
on ominaista, että symbolisesta
vallasta käytävänä kamppailuna
politiikka heikkenee; kamppailun
on 'korvannut' yksimielisyys eli
talouden 'välttämättömyyksille'
rakentava konsensus, joka on siis
'olemukseltaan' välttämättömyys-
logiikkaa ja -kieltä. Samoin poli-
tiikasta puuttuu spontaani, laaja
puheenomaisuus, minkä vastapoolina
poliittinen julkisuus toteutuu sitten
yksisuuntaisena puheena ja keskeis-
ten tiedotusvälineiden kautta to-
teutettavana puheen monopolina.

Vallan ollessa puhutun sanan
yksinoikeudessa ja erityisesti siinä,
että taloudellisen pakon symboleilla
on yksinoikeus suomalaisessa poli-
tiikassa (ne toimivat keskeisenä
poliittisena koodina, joten myöskään
päättöksiä ja vastuuta ei tämän
puhetyylin mukaan voida vaihtaa),
niin parlamentaarisessa politiikassa
poliittinen puhe on yksisuuntaista

kahdessakin merkityksessä. Ensiksi-kin välttämättömyyspuhe ilmentää pakkoa ja välttämättömyyttä, joten siihen ei tarvitse eikä siihen voi-kaan vastata. Toisekseen, edelliseen liittyen, poliittinen puhe ei juuri-kaan kulje muuten kuin ylhäältä alas. Usein vain johtavat poliitikot puhuvat, kansalaiset kuuntelevat. Puheen yksisuuntaisuus taas yllä-pitää poliittisen toiminnan jakoa,

jossa poliitikot toimivat (puhuvat) ja enemmistö vain seuraa.

Näin ollen parlamentaarista politiikkaa luonnehtii tällä hetkellä sekä keskeisten tiedotusvälineiden kautta toteutettu yksisuuntaisen poliittisen puheen voimakas, nopea ja laaja julkisuus, joka lähenee jo poliittisen puheen monopolia, että julkisuuden puute.